

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишње 1 фор.; за Србију 2¹/₂ дин. у сребру.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ШТА СВЕ МОГУ ДА РАДЕ ЖЕНСКИЊЕ.

(Продужење.)

медичкој струци имамо да наведемо још неколико речи засебно.

Зашто се од свију високих наука највише одају жеске на медичку струку, лако је знати. У речи о дворењу болесника видесмо, да су оне рођене (природне) двориле, па онда је лако схватати, да ће још већма волети болеснима са потпуном науком у помоћ бити, особито, како их на ово и нарав вуче и пужда тера. Нарав их вуче, да се као матере јаче брину за очување здравља и живота своје деце; а нико више не оболева, ни мре од мале деце. Исто тако морају и за себе да се брину, јер и саме више оболевају; те и себе ради воле и треба да знају, како ће се здраве одржати и у болести помоћи; и камо срећа, кад би то све могле знати, и све прилику имати, да науче, бар оно, што је у томе најглавније; а кад то не могу, онда је наравно, да воле у болести својој и своје деце питати и тражити помоћи у изучених жена као доктора. То исто вољу и родитељи за оболеле одрасле ћери своје и мужеве за оболеле жене, — питати за савет и лека тражити у стручно изучених жена, — јер се болести женске и дечије њих ближе тичу.

Још даље сви знамо, да се болести не дају познати само по лицу, ни само пипајући жилу на руци, него мора доктор болесницу да испита и да прегледа; а на женским има болести, па стид им не да мушком доктору показати се и исповедити, него воле питати бабе и дати се лечити од баба; а како пролазе сви, који се повере неуком и невештом да их лечи,

то се већ зна. Кад се запусте болест, онда ни изучени доктори не могу увек помоћи; па онако их хиљада и хиљада грдно страда и помре, само зато, што се стиде показати се мушком доктору. Да је тај стид по њих саме врло опак, то стоји; али, нека се назове и глупост, он је тако урођен и укореењен, да би се сва нарав женска морала пре окренути, него што ће тога стида нестати; јер је баш то најсветије својство женско, о којем висе част и поштење, па и морал и религија породица и друштва људскога.

Још даље, зна се, да за медички рад требају добро развијена и изоштрена чула: што финије осећање прстима, носом, језиком, оштар вид и слух; а ово је све у жена од природе финије; и иште се јако и верно памтење и то је у жена јако. Оне имају дакле и урођена талента за лечење; Па онда имају оне на здравље својих и сила јачег уплива, и стање здравља у породици и целоме народу сила више од њих зависи. По томе се види, да је и лечење и видање више женски рад, и нема сумње, да ће с њима не само жене и деца бити још здравији, него ће за цело бити срећа за цело људство, што год више буде учило ове науке, женских као и мушких; и извесно је, да ће струка ова све већма прелазити у женске руке, само док се ова данашња недотупавна система учења боље удеси. Данас се свуда признаје, да су дипломиране женскиње као доктори не само сасвим равне мушким, него у питањима женскога живота премашују ове.

Да је чување здравља и лечење болесних женски рад од прастарога доба, сведочи и прича и историја. У старо-грчкој причи су, богиње Артемида и Палада заштитнице болесних жена и деце, полубожице Еигеитија и Лохеја помагачице породиљама, полубогиња Епијона, жена Асклепијева стишава болове људима; а код још старијих Египћана је богиња Изис чуварица здравља људима, и код старих Римљана је богиња Јунона Луцина, заштитница породиљама. Тако казују приче, а ове нису до дна измишљене, него су имале стварне основе. Од Асклепијоса (Ескулапа) божја сина почиње лекарско знање и вештина; њега је Титан Хирон заједно са својом ћери Ендејом научио познати сво лековито биље и лечити болесне тако славно, да је по неког и из мртвих подигао; а од деце Асклепијеве већма се спомињу ћери Јасона Панакеја и Аигла, а особито Иггеја као чуварица здравља и видарица болесних тако, да и данас на многим апотекама њен лик стоји, и по њеном имену и данас се наука о чувању здравља зове Иггејина; а за синове Ескулапове: Макаона и Подалирија једва и онај, ко чита Омира, зна, да су били лекари и војводе. Ендеја и Иггеја биле су дакле прве изучене видарице. За Ескулапа казује прича, да је имао исто тако многе ученице као и ученике. Отуда се и у Омировим песмама, тима најстаријим писменим споменима, наводе жене веште у лечењу болесних: Врачарица као вештица Кирка и Агамеда, које познају сва лековита биља, и Египћанка Полидамна, која је научила и краљицу Јелену*) правити пиће, које стиша срдњу и учини, да човек заборави на све беде и невоље. То су све сведошбе, да је лечење болесних женски рад од прастарих времена.

Из повеснице зна се, за најславнијега старо-грчког учитеља Питагору, 600 година пр. Хр., да је своје ученике и многе ученице научио чувати здравље и лечити се од болести. Начела су му била: хармонично развиће тела и душе гимнастиком и филозофијом, примерност у свима врли-

*) Ђер богиње Леде, која је била удата за Менелажем Грчким краљем, због које се заподео онај страшни тројански рат, којег је Омирова песма онако славно опевала.

нама и у свему умереност, а уз то најпростија и то само биљна храна. Питагора, био је први испитач лековитих снага у биљу и испитач телесног састава људског, те први оснивач природњачке школе, која је основа медичкој. Његови ученици и ученице, били су већином лекари и лекарице; лечили су највише дијетом и гимнастиком — само је штета, што је из онога доба врло мало писмених остатака. Тек 300 год. пр. Хр. долази Ипократ отац писмене медичке науке, па и овај наводи, како не само бабице лече болесне женске и броје то у своје право, него наводи и друге женске, које уче медичку струку и лече болесне, и каже, како жене и матере у њих траже савета и лека. Зна се даље, да је и Фенарета мати Сократова била чувена бабица и видарица. Таких видарица било је и код Римљана, којима су Грци у свему били учитељи; а после Римљана било је и код других народа. Зна се, да су и у средњем веку не само бабице него и друге жене и девојке лечиле болеснике. Лекарица ових било је много у 14. столећу. највише су биле Чивуткиње, којих су очеви били лекари. Међу њима је било и чувених специјалисткиња, особито у лечењу окобоља. Биле су неиспитане, и што су знале, оно су од другога видиле и научиле, а после својом пажњом и искуством допуниле. Неке од њих нису ни седеле на једном месту, него су као и мушки лекари ишли од вароши до вароши и од села до села, у особитом оделу, па чак и по црквама хватали болесне. Тек из предпоследњег и последњег столећа зна се за женскиње, које су ишле у медичке школе, а после и докторске испите полагале, на оној великој и најславнијој талијанској медичкој школи у Салерну, и на медичким школама у Немачкој. Тако је год. 1754. на свеучилишту Халском у Немачкој проглашена за доктора медицине гђа Доротеа Еркслебен, којој је отац био доктор медицине. Била је у детињству болешљива па седећи у соби уза свога старијега брата, научила је латински тако, да је испит с одликом положила; после је читала очине медичке књиге и толико је научила из њих, да је могла помагати оцу лечити болеснике; па чак позније, кад јој

је прошло 40. година, прохте јој се, те положи докторат. Осим ове, било је још жена и девојака дипломираних доктора. Год. 1811. учила је медичке науке гђица Марија Сиболд у Гетинги и год. 1817. проглашена је за доктора; а мати њезина је пре ње тако славно лечила болеснике у Дармштату, да јој је медички факултет у Гисну г. 1815. из признања за њене особите заслуге у лечењу, дао степен доктора. На истој тој великој школи, проглашена је год. 1827. гђица Витенбах, а год. 1847. гђа Хитер за доктора медицине. Из прошлог столећа су најчувеније неке Талијанке, које су се као професори медички прославили. Ана Мазолини професор анатомије на медичкој школи у Болоњи, слављена у целој Европи са својих анатомских препарата; Марија Петрачини професор анатомије у Ферари, и ћи јој Зафира славан хирург. Ана Доне професор бабички у Болоњи, — седма женска као професор медички у Талијанској.

Ал све су ово биле самице, тако, да још пре 40 година није нико ни помишљао, да ће после краткога времена бити на стотине и хиљаде, које ће се на ове велике и лепе науке одавати и докторате полагати. Тек после год. 1860 почело је њих више уредно да уче лечити болесне. Прве су училе у великим варошким шпитаљима. Учили су их шпитаљски доктори и њихови асистенти, помоћници. Позније су неке од великих школа добиле дозволу, да примају и женске, па заједно с мушкима да слушају предавања; и данас, изузевши Немачку, уче оне на свима медичким школама у Европи. Америци и у

Азији. У Европи је до пре 3 год. највише женских свршило ове науке у Цириху и у Берну и то највише Рускиње и Енглескиње. Прва је Рускиња била гђица Надежда Суслова промовирана 14. Дец. 1867. у Цириху, а у Берну прва Ружа Симоновић из Одесе 27. маја 1874. Енглескиње су долазиле чак из Америке; ал било је и Немица и Францускиња и других. Међу овима је и наша славна доктор Драга Љочић, прва од Српкиња. У Цириху их изалази сваке године и јесенас је изишло више, па две са таким одликом, да се цела испитна комисија радовала оном одличном успеху. Једна од њих гђица Др. Велт, Јеврејка из Черновице у Буковини, хтела је после сјајно положеног испита, да иде у Америку, где су јој и обе старије сестре славне докторке; али медички факултет у Генџу изабере је за асистента на клиници окоболних, — прва, која је до тога одличија дошла. Али кад дође до праксе, ма да имају одличије, праве им се сметње од стране мушких дипломираних доктора, горе него учитељицама од учитеља. Гђица Дист, ћи доктора и професора универзитетског у Брислу, тежила је од малена за медичком науком; ал у Брислу није било допуштено женским да уче, те отац је одведе у Цирих, па онде је свршила и положила докторат са одликом, и била је постављена за асистента патолошке хемије, па изашла на глас као славна хемичарка; а кад се после вратила у Брисл, једва су јој после 3 године допустили да положи испит, и положила је тако одлично, да су се застидили сви, који су противни били.

(Продужиће се.)

ШТА ВРЕДЕ НАША ЈЕЛА И ПИЋА.

На се човек одржи здрав и на снази треба му хране: јела и пића, јер осим чистоће тела, одеа и стана, зависи здравље и снага само од ране, од јела и пића, ако ваљају, а од неваљалих долазе и болести.

Шта све људи једу и пију познато је; ал како је које јело и пиће састављено, из каквих се материја или стихија састоји,

то је мање познато, па о томе ево неколико речи.

Главне су саставне материје или стихије у храни: беланак, маст и угаљ, и још неке земљане стихије, а највише је воде. Тима мора сваки човек, сваки дан и то извесном количином да се заложу, да би се одржао здрав и на снази; мора — зато, јер се сваки непрестано телом тропи,

не само радом телесним, спољним и унутарњим, па и онда, кад се одмара и кад спава, него и осећајима и мишљењем; — троши се осим паре у мрвицама и капљицама најситнијим, које непрестанце с њега падају или се у њему растварају па избацују иза њ, те морају се и не престанце накнађивати, а то се чини храном, јелом и пићем.

Од хране прави се крв, а од крви сви уди и то од беланка снага свију удова, који се непрестано троше; јер су ови највећма подложни кварењу, распадању, растварању. — Угаљ се троши у телу, као и на пољу, за огрев, он у телу тихо згара и тим се изводи потребна топлота у телу, а треба је много, особито у ладном месту, па за то треба угља много више него беланка. — Маст је у телу наспреман угаљ, који се онда троши, кад га нема доста у јелу и пићу; ако ли га је у јелу и пићу премного, онда се претвара у маст, па се свуда у телу навата као наталожи, наслаже. Маст и угаљ могу се једно с другим заменити, ал треба угља $2\frac{1}{2}$ пута више: на место 100 мрвица масти, треба 230 мрвица брашна, јер то је овде угаљ, или треба 234 мрв. шећера трстаног, или 256—282 мрв. шећера грожђањог јер и то је овде угаљ. Ови се замењују. — Кад нестане масти и угља, онда се троше и сами уди, снага, беланак, али, нити може овај сасвим да замене маст и угаљ, нити ови њега, јер уди и снага су као оно парна машина, а маст и угаљ огрев за њу.

Беланка ил хране за снагу има највише у сиру, у варивима, у месу, у јајима и у житу, а најмање у поврћу и у воћу. — Угља или хране за огрев има највише у брашну од жита и варива, у хлебу и у шећеру и у мастима. Од земљаних стихија треба телу највише кречна фосфора, луга и соли, а ових има од природе у дотичним јелима довољно, тако, да се не морамо башка старати за њих; а беланка, масти и угља нема у свакоме јелу једнако, те ваља знати, колико их у ком јелу има, и колико коме ових треба, да се одржи на снази.

Има и воде у свима јелима и пићима, и у некима тако много, да је у свако 100

грама дотичног јела и пића по 80—90 гр. и више сама вода, а само је по 10 или 20 гр. снажна храна; па само је у неким јелима више снажне хране а мање воде и ово је тако голема разлика, да ваља то сваки тачно да зна, особито домаћица, те да зна колико којим јелом и пићем себе и своје оснажи и нахрани.

Данас се држи, да треба на дан хране: детету од $1\frac{1}{2}$ па до 6 година 20—30 грама беланка, 30—45 масти, и 60—90 угља; детету од 6—15 година треба 70—80 гр. бел., 40—50 масти и 250—400 угља; зрелом човеку и жени треба 90—120 гр. беланка, 44—55 мас. и 400—500 угља; а старим људма 80—100 гр. бел., 50—66 мас. а 250—350 угља — на дан.

Оброци су ови различни још и по навици, по раду, и по богатству: отуда једе неки много, а други боље прође о малом; радници требају више, него нерадини; богати једу више те горе пролазе него сиромаси, и поједу више у масти и шећеру, па и то им на горе стане, а сиромаси се хране више брашном, па остају здравији.

Ал није довољно само примити у себе толико хране, него мора та бити добра и добро зготовљена, да би је желудац пробавити могао; а зготови се кувањем и печивом, и додавањем зачина; па и опет остане не пробављено у деце по 5, а у старијих људи и до 10 од 100 грама, особито биљне хране.

Па сад да прегледамо бар најглавнија јела и пића и да видимо, колико у ком има вредне хране.

У 100 грама мяса говеђег само је 16—20 грама беланка, 55—76 воде и 1—15 масти. Највише је беланка у средње дебелом и у мршавом месу; највише је масти у дебелом, а највише воде у мршавом, али је осим масти оно друго близу подједнако. — У телетини је у 100 гр. 19—20 беланка, 73—78 воде и по 1—7 масти. — У овчевини и у јагњетини је 15—17 бел., 48—78 воде, и 6—36 масти. — У свињетини је 14—20 бел., 47—76 вода и 7—37 масти. — И у месу од бубрега, срца, језика је 14—20 бел. 1—17 масти а 64—70 вода. — У сувом говођем као и сувом свињском месу, —

језицима, ребарцима, шункама, је у 100 гр. 24—30 беланка, 10—35 масти, а друго је вода. — У кобасицама је 12—20 бе-

ланка 10—40 масти остало вода. — У сланини је од 100 гр. само 2 грама беланка, 80 масти а друго вода.

(Свршиће се.)

НЕКОЛИКО ПРАВИЛА О МУЖИ КРАВА.

Један од првих вештака швајцарских учи своје овако:

Јеси ли рад, да ти даје крава што више млека, а ти поступај с њом увек благо и храни је што можеш боље, особито при мужи. Кад прилазиш њој да је музеш, а ти је помилуј, почеши, реци јој коју реч благим гласом, или јој тијо попевај, ил позвижди. Исто тако и кад довршујеш мужу. Па што будеш био блажији с њом и другче, и увек, то ће ти више млека давати; ако ли је будеш гурао, турао, тукао, или будеш на њу викао, те она буде непрестано стрепила, да ћеш је и страг ударити, никада ти неће онолико млека дати, као оном, ко буде благо с њоме поступао. С тога пази и на своје млађе, па оног, који би на краву викао, ил је гурао и тукао, одмах безтрага отерај, ни једног часка не држи га, ни уза старију, а још мање уз млађу краву, јер ће је покварити и никада неће то ваљана музара бити. Још пази и нипошто не дај краву вијати ни после ни пре муже, јер и онда одмах стегне млеко.

Око млека иште се највећа чистоћа, за то ваља најпре музлицу добро утрти и опрати и добро опрати руке, па онда опрати крави сисе да не падају длаке и перут у музлицу. Још ваља музиља и своју косу да зглади, да ни с ње не падају длаке, а ваља нокте добро да сасече и испере, јер најмања мрвица нечистоће поквари млеко. Што млеко некоме убрзо ускисне, или се не да начинити масло, криви су само нечисти судови и нечисте руке. Најбоље се оперу судови и руке и крави виме млаком водом. Перући виме ваља сисе и трти и вући, да се опруже и укруте.

Ко музе мора бити вешт томе, да би и виме у краве остало здраво и млеко чисто, а вештина је у овом:

Пре муже изваљај са обе шаке и изгњечи крави виме, да се млеко измеша масно и мршаво, те да лакше тече из вимена. Ваљајући бива виме све веће, особито у младе краве па и млека све више; ако ли се не изваља, а оно најпре истече најводеније млеко, а најмасније остане, па док се и то измузе, мора се јако вући и стезати, а ту се часом сисе озледе, млечњаци заптију или и орањаве, и онда крава од бола и нема толико и неда млека, и све мање га се прави, док са свим не засуши.

При мужи ватају се сисе у накрст, а нипошто не ваља ни обе предње, ни обе стражње, ни обе десне, ни обе леве вући на једанпут, него предњу леву и стражњу десну, или предњу десну, и стражњу леву, тако ни рука једна другој не смета нити се виме озледи.

Музе се двојако, вукући шаком или и упирући палцем. Шаком је боље, него палцем, ал треба више снаге, и морају нокти сасвим одрезани бити; и опет по нека крава радије пушта млеко кад се упире палцем, а друга неће, него га стеже и све мање даје.

При мужи најпре се стежу сисе олакше, као да се мами млеко док не потече. Првим млеком што потече намажу се сисе, да се музе лакше. После ваља стезати сисе све по мало јаче и не престано прстима стискати и пуштати па стискујући вући, а пуштајући гуркати виме, као што чини теле кад сиса, то крава воле, и што се брже стискава и пушта, то јој је милије и пушта млеко радије. У вешта музача или музиље тече млеко непрестано и кад сврши пуна је музлица пене, а што је мање пене, то је невештији онај, који музе.

Мужа је врло важан рад. Од муже зависи не само да добијемо много и ваљаног млека; него и то, колико ћемо го-

дина мусту; за то при мужи није се играти, ни пошто тада не застајавати, не прекидати, па за то и не мислити на друго, ни разговарати се с другима, него мусту до краја. Ваља сваки да зна, да крава ономе, ко при мужи застајава или се разговара никад онолико млека не да, као оном, ко

музе до краја без застајавања. Хоће и уз то по нека крава да устеже млеко, тада ваља за часак стати, па онда опет вући. Ако би још даље устезала, ваља јој ставити камен соли да лиже, па онда свака пусти.

(Свршиће се.)

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА.

I.

Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња.

ЗАПИСНИК

2. седнице одбора добротворне задруге Српкиња Новосаткиња држане 2 фебруара 1887. по нов. к.

Председава: Јулка Радовановићка начелница:

Бележи: Арк. Варађанин перовођа

Присутне су: Христина пл. Новићка под начелница, Софија Јефтићка благајкиња, прегледачице: Катица пл. Новићка и Ана Лукачек; одређене скупштинарке за одоставерење записника: Софија Др. Максимовића и Софија Кода; одборкиње: Љубица Димовићка, Даринка Огњановићка, Марија Завишићка, Марија Јоцићка, Пава Георгијевићка, Љубица Велимировићка, Милана Димитријевићка, Марија Јовановићка и Софија Бипарићка.

1. Читао се записник одборске седнице од 3. јануара о. г. и главне скупштине од 16. јануара о. г. — Одоставили се.

2. Председница приказује одбору изабрану подначелницу, нове одборкиње и прегледачицу и поздравља их добродошлицом и изјавом, да се нада, да ће све одборнице и часнице ревностно пристати и делати за бољитак, за углед и напредак ове задруге. — Одазивају се са „живела!“

3. Председница приказује одбору приспеле позивнице за забаве и светковине из места: друштва раденичког, ватрогасног, прве новосадске женске задруге; даље: суботичке добротворне задруге Српкиња и срп. Академичког друштва „Зоре“ у Бечу, које прослављава 100-годишњицу рођења неумрлог Вука Ст. Караџића и с овим скопчан спомен срп. гуслара и песника Филипа Вишњића.

Исказује даље, да је за раделичку забаву приложила у име задруге 2 ф. прилога. — На знање и одобрење.

4. Читао се писмен позив новосадског филијала друштва „црвеног крста“ у земљама круне св. Стевана, којим се моли, да ова задруга изашље две чланице у приређивачки одбор, који спрема забаву у корист фонда тога друштва 7-19. фебруара о. г. — Одређују се одборнице: Марија Завишићка и Даривка Огњановићка.

5. Читала се захвалница месног школ. одбора на издато и даровано одело сиротој школ. деци. — На знање.

6. Одбор бовићке општине захваљује се на припослатом прилогу од 5 ф. и моли, да се задруга прими, да купи прилоге и даље за њихову погорелу цркву, или да у то име приреди какву забаву. — Пошто је подначелница у то име овде већ купила прилоге узима се за знање.

7. Изабрана одборница гђа Катица Манојловићка подноси оставку на одборској почасту. — Бира се до главне скупштине на њено место гђа Анка Павловићка.

8. Председница извешћује, да се упокојила задругарка гђа Софија Мађаревићка рођ. Мандић из Будимпеште и исказује, да је у договору с више одборница изјавила у име задруге породици покојничиној тугу нашу. — Узима се с тугом на знање и заводи се име покојничино у задружну читулу о чему ће се у своје време известити и глав. скупштина.

9. Перовођа пријављује, да гђа Петровићка капетаница из Ковиља нуди задрузи на продају једну од своје три куће, што има у Нов. Саду. — Пошто ни једна њена кућа не одговара потреби и цели задруге ове, не прима се понуда.

II.

Српска добротворна женска задруга у Руми.

Записник редовне одборске седнице одржане 27. Новембра 1886. године, у просторијама српске основне школе у Руми.

Председава: Милица Св. Николајевића председкиња.

Бележи: Др. Јован Шевић, тајник.

Присутне су: подпредседкиња Даница Димитријевић, благајница Драгиња Маринковић и одборкиње: Анка Панајотовић, Ангелина Ђуришић, Марина Георгијевић, Јелисавета Дудић, Кристина Петровић, Марија Спаић и Кристина Јовановић.

Бр. 1. Благајница Драгиња Маринковић извешћује у име ужег одбора, да је за набаву одела и обуће за сироту како мушку тако и женску децу српске основне школе издата свота од 96 фор. 54 новчића; узима се на знање, а рачуни се одобравају.

Бр. 2. Извештава благајница Даринка Маринковић, да је при томболи обдржаваној 23. Новембра т. г. пало на каси за продане карте 77 ф. 20 н., у име добровољних прилога 4 ф., укупно дакле 81 ф. 20 н., а издато је за приређење томболе 17 ф. 84 н., да чист приход дакле изнаша 63 ф. 36 н.

Иза тога буде прочитан попис имена оних, који су разне згодитке за томболу даровали и стварих, које су дароване

1. Милица Св. Николајевић 6 чаша и бокал за пиво, 2. Марија Максимовић кесу за новце, справе за чишћење пераи за држање сата, 3. Катарина Сиглер справу за држање цигара, 4. Ана Војновић тањирѝ за путер, 5. Јелисавета Ђуричић једну чашу и један тањирѝ за пепо, 6. Јелисавета Дудић кутију за дуван и справу о коју се пера чисте, 7. Кристина Јовановић, корпу (ручни рад), 8. Милица Рицофи, лонац за цвеће, 9. Анка Панајотовић звонце за астал, 10. Марина Георгијевић, кавез за тице од дрвета (ручни рад), 11. Софија Костић, дивит од порцелана, 12. Марија Спаић пиксу за шећер, 13. Персида Јовановић малу штелажу за кандило (ручни рад), 14. Никола Живковић флашу ликера, 15. Меланија Дима лонац за дуван у форми псета, 16. Кристина Петровић кутију за шећер, 17. Бојана Панајотовић машину за кување кафе, 18. Даница Димитријевић дозну за шећер од кинасребра, 19. Драгиња Маринковић корпу за лебац од кинасребра, 20. Ангелина Ђуришић 6 чаша, једну флашу за вино и корпу са четир флашице ликера, 21. Љубица Максимовић корпу за посетне карте, 22. Др. Јован Шевић један ишаран пешкир и пар кућни ципела.

Свим горњим прилагачима изражава одбор најлепшу захвалност и кличе им живели!

Бр. 3. С разлога, што задруга ова постоји тек од Априла 1886. год. закључено буде, да

се за ову годину не иде укупити четврта четврт чланарине, него да се по некојим члановима у напред ушлаћена четврта четврт имаде добровољним прилогом сматрати, дачим се друштвена година имаде закључити са истеклом трећом четврти.

Бр. 4. а) На предлог једне одборкиње решено је, да се из друштвених средстава имају купити карте за томболе, нуждне за приређивање таквих забава. *б)* Закључено је на даље, да се има дати штампати исказ о манипулацији са друштвеном благајном, односно биланца друштвена. *в)* За тим је закључак донесен, да се главна скупштина има обдржавати у течају Јануара 1887. год., пак пошто у правилима није одређено, колики број чланица је нуждан, да скупштина узмогне ваљане закључке стварати, одређује се број истих на 25. Ако се у првој скупштини не сакупи довољан број чланица, има се за осам дана друга главна скупштина сазвати, која ће се онда имати обдржавати без обзира на присутни број чланица. *г)* На последку буде закључено, да се има за пострадале у Бечеју и Црњи из друштвене благајне послати свота од десет форинти.

Тиме буде дневни ред исцрпљен а седница закључена.

Записник редовне главне скупштине обдржане у просторијама румскога магистрата у недељу 25. Јануара 1887. године.

Председава: Милица Св. Николајевић председкиња.

Бележи: Др. Јован Шевић тајник.

Присутне су: благајкиња Драгиња Маринковић, одборкиње: Марина Георгијевић, Јелисавета Дудић, Меланија Дима, Кристина Јовановић, Љубица Максимовић, Кристина Петровић, Анка Панајотовић, Милица Рицофи, Марија Спаић и Ангелина Ђуришић, за тим прегледачице Ана Стаић, Катарина Сиглер и Јелисавета Ђуричић на последку чланице Ана Војновић, Даринка Јаношевић, Персида Јовановић, Емилија Матић, Љубица Николајевић Даница Камбер, Лепосава Ђорђевић и Милена Ђорђевић. Осим тога били су сва три саветујућа члана и то: Др. Душан Дима, Васа Ј. Максимовић и Сима Стаић, на последку подпомажући члан Др. Миша А. Поповић.

Радило се по означеном дневном реду.

У присутности свих горњих чланица и чланова отвори после 3 сата по подне председкиња

Милица Св. Николајевић главну скупштину, поздравивши присутне са неколико топли речи. Прешавши иза тога на дневни ред прочита тајник Др. Јован Шивић:

1. имена редовних и подпомажућих чланица и чланове, којих бијаше укупно 108, дочим је једна чланица госпођица Анка Богдановић у течају године 1886. умрла, коју вест су сви присутни са највећим саучешћем и сажаљењем пропратили.

2. буду све час пре прочитае чланице и чланови оверовљени са стране гл. скупштине.

3. узме реч друштвени тајник Др. Јован Шивић тер приопћи скупштини, да су још прошлог лета 14 женске деце српске основне школе добили припомоћ у сврху набаве материјала за ручни рад, и да се је на то издало 10 фор. На даље, да је пред Воведеније прошле године 27 мушке и женске деце српске основне школе одевено и обувено за зиму, те да се је на ту цел потрошила свота 96 фор. 54 н.

Приопћи даље тајник, да је задруга давала 19. Јунија 1886. томболу, од које је добила 120 ф. 34 кр. чистог прихода.

Јесенас, да је хтела задруга давати беседу са играчком, но да јој то уз пркос вишекрат их покушаја није за руком пошло, јер у то време румско певачко друштво није имало звога ликовођу. Усљед тога давала је задруга и другу томболу 23. Новембра пр. год. али без играчке, јер је био пост. Пошто је ова томбола била без улазнице, то је донело само 63 ф. 36 н. чистог прихода. Ни једна нао од ових томбола не би имала тако лепих новчаних резултата, да нису добротворне одборкиње и задругарице све згодитке поклониле тако, да је та задруга из властитих сретстава купила само један згодитак за томболу.

Сетивши се јошт некојих мање важних догађаја прошле друштвене године, истакне друштвени тајник заносним речма задаћу свих чланица а особито одборкиња, пак доведе исти у склад са њиховим радом од прошле године, ободривши уједно све присутне на нов рад и нешто пожртвовања.

На бр. 4 дневнога реда приопћи друштвени тајник у место прегледачица стање друштвене благајне како сљеди:

I. Примање:

- а) Од почасног члана г. Симе Маринковића 50 ф. —
б) Добровољни прилози:

1. од једнога непознатог и г. Панте	
А. Буричића по 4 ф.	8 „ —
2. од г. Милице Николајевић	20 „ —
3. од г. Симе Стајића	30 „ —
4. од гг. Марије Максимовић и Јелене	
Буришић из Руме по 10 ф.	20 „ —
5. од гг. Јована Л. Панајотовић, Кат	
тарине Авакумовић из Карловаца,	
Бранка Јовановића из Загреба, Јо	
вана Јерасовића из Сомбора по 5 ф.	20 „ —
6. од г. Јована Шивића из Руме	3 „ —
7. од г. Емилијана Бајића из ман.	
Раванице	2 „ —
8. од гђа Софије Јаковљевић, Стане	
Надбантић, Аксеније Јекић, Ане	
Ђорђевић и Милеве Мирковић по	
1 фор.	5 „ —
9. од г. Ане Макевић	— „ 50
10. од приређивачког одбора 1 играчке.	7 „ —
в) Од чланарине:	
1. у име уписнине	102 „ —
2. од 107 чланица за I. четврт по 1 ф.	107 „ —
3. „ 107 „ „ II. „ „ 1 „	107 „ —
4. „ 103 „ „ III. „ „ 1 „	103 „ —
5. „ 56 „ „ IV. „ „ 1 „	56 „ —
г) од две забаве задружне 19. Јуна п. г.	156 „ 40
и 23. Новембра п. г.	81 „ 20
д) од интереса на улоге за год. 1886.	18 „ 24
укупно	896 ф. 34

II. Издавање:

1. На набаву друштвених књига	2 ф. 60
2. „ друштвени печат.	5 „ 22
3. „ штампање правила друштвених	24 „ —
4. „ приређење I. забаве (19. Јуна т. г.)	39 „ 06
5. „ „ II. „ (23. Нов. т. г.)	17 „ 84
6. „ послугу	6 „ —
7. „ милостиње:	
а) на одело и обућу сироте школ-	
ске деце	96 „ 54
б) на погореле Бечејце и Црњане	10 „ —
укупно	198 ф. 26

Ако се дакле од примања са . . . . . 896 ф. 34
одбије издавање у износу од . . . . . 198 „ 26
остаје до конца Дец. 1886. свота од 698 ф. 08
која је као својина задруге користоносно уложена
у румској штедионици.

На бр. 5 дневнога реда устане предсеткиња Милица Св. Николајевић, те се у име своје и свих осталих частника захвали скупштини на подељеном им поверењу положивши њихова звања у руке главне скупштине.

На бр. 6 пристуши главна скупштина к

новом избору свих чланица. За председкињу буде изабрана Милица Св. Николајевић, за под-председкињу Даница Димитријевић, за благајницу Драгиња Маринковић, за тајника Др. Јован Шевић. У управљајући одбор буду изабране: Марина Георгијевић, Кристина Јовановић, Љубица Максимовић, Кристина Петровић, Анка Панајотовић, Ана Стајић, Емилија Матић, Милева Ђорђевић, Јулијана Суботић и Ана Путник. За прегледачице рачуна буду изабране Ана Војновић, Катарина Сиглер и Јелисавета Ђуричић.

На бр. 7 дневнога реда устане председкиња М. Св. Николајевић пак се у неколико речи захвали друштвеном тајнику Др. Ј. Шевићу на његовом пожртвовању и труду, који је показао радећи за задругу прошле године, а подједно га умоли, да и за ову годину неускрати задрузи своју руку помоћницу.

Иза тога устане тајник Др. Ј. Шевић пак како са своје стране тако и у име гл. скупштине захвали се главним функционаркама и читавом одбору, који је својим неуморивим трудом за три четврти године подигао ту младу задругу до онога степена, да ће се иста за кратко време моћи мерити са осталим много старијим српским женским задругама.

Захвали се на послетку и прегледачицама, тер саветујућим члановима, који су такођер својим трудом развоју задруге доста допринели, а при концу ободри све ново изабране достојанственике задружне на нов успешан рад.

Тиме буде дневни ред исцрпљен а главна скупштина закључена. △

III.

Записник главне скупштине добротворне задруге Српкиња Вршчанана

држане 18. јануара о. г.

Преседава: Александра пл. Лазаревићка, начелница; бележи: Макса Пантелијћ, перовођа; присутни: Софија С. Г. Петровићка, Ана Цијуква, Наталија Акимовићка, Јелена Балојева, Ленка Спајићка, Мица Цијуква, Савина Брашованова, Тина Нанцићка, Катица Петровићка, Марија Павковићка, Мара Мандукићева, Даница Дитрих, Ленка Митрашинова, Софија Јорговићка, Ана Бозорова, Ленка И. Токина, Сара С. Токина, Јелена Богдановићка, Катица Младеновићка, Марина Пекаровићева, Јелка Драгићка, Марија Пантелијћка, Даница Поповићка, Драга Первуловићка, Катица Пекаровићева, Драга Венковићка, Мила Цвејићка, Тасика Недељковић-

ка, Ана Милосављевићка, Мила Богдановићка, Др. Ђока Милосављевић, и Јоца Недељковић, као саветујући чланови.

1. Начелница отвара скупштину, поздравља задругарице добродошлицом, и напомиње: да је опет минула једна година нашег рада и постојања. Па да ли смо се у прошлој години ијоле приближили оној узвишеној задаћи, за којом тежимо то је данас дан, да то оценимо и пресудимо. — Скупштина се одазива са: „Живела“ начелница.

2. Читају се имена редовних, као и потпوماжућих задругарица, којих има свега: 108. — Узима се на знање.

3. Чита се читуља умрлих чланица. — Скупштина устајањем изражава им своје дубоко поштовање.

4. Чита се извештај управног одбора о раду своме за 1886. годину. Из извештаја тог увиђа се: да је управни одбор имао свега 10. седница. Шта је у тима седницама рађено, спомиње се у главном следеће:

Одма на почетку прошле године, извршио је одбор један повећи задатак, а тај је: давши сл. новосатској женској задруги на захтевање своју приволу, на оснивање једног заједничког листа, који се има сматрати органом свију женски задруга, и излазити у Н. Саду. Давши своју приволу, није одбор остао скрштених руку, већ је одма и 85. претплатница истоме листу прибавио, а тиме је омогућено, да тај заједнички лист данас редовно излази, и смео рећи: своју читалачку публику стекао.

Када је новосатска женска задруга своју скупоцену колевку изигравала, растурено је овде преко 30 срећака а тиме је овој сестринској задрузи учињена опет једна лепа услуга.

Као сваке, тако је и п. г. управни одбор на велику Госпођу, као на дан свога патрона, корпоративно у цркви био, и том приликом свећу припалио, а у вече свечану забаву приредио.

У почетку месеца септембра, држала је у нашој вароши Јужно-угарска пчеларска задруга скупштину, која је и са изложбом скопчана била. На позив приређивачког одбора, одазвао се управни одбор и на овој изложби удела узео. Том је приликом из места и околине прибрао и изложио таквих женских рукотворина, особито: ћилимова, рубља и веза, да им се не само наш, већ и силан стран свет задивио.

За овај труд добио је одбор признање и захвалницу од пчеларске задруге.

И према ужасној несрећи наше погореле браће у Тур. Бечеју, и Срп. Црњи, није одбор остао ладна срца, већ и тамо опремио 53. фор. те се тиме утрле сузе ових невољника.

На одело сиромашне деце издао је одбор п. г. 84. фр. и тиме одевено преко 50. ученица овдашњих школа. Похвалити се мора овде ревно-ност некојих одборница, што су приликом одевања деце, хаљинице саме кројиле и шиле.

Местни школски одбор захвалио се у име ове сиромашне деце овој задруги.

На измаку прошле године, покушао је одбор да по примеру новосатске задруге приреди једну нову забаву и то: „Друштвену вечеру,“ која је испала на опште задовољство. Ова забава донела је чиста прихода 115. фор.

Поред свог домаћег посла, доспеле су вредне одборнице те су и на свима школским испитима присуствовале, и том приликом дечији ручни рад прегледале и оцениле.

Вредно је споменути и то: да је друштвена начелница пр. год. од главног одбора црвенога крста, у Београду отликована почастином дипломом и друштвеним орденом, за заслуге око скупљања добровољних прилога на рањене борце из српско-бугарског рата.

На послетку се још спомиње: да је одбор п. г. на разне милостиње близу 200 ф. издао, а поред тога са скоро 200. фр. и друштвену благајну умножио. То је у главном цео годишњи рад управног одбора. Па да ли је своју задаћу као што ваља извршио и скупштинско поверење оправдао, то нека изволи данашња сл. скупштина пресудити.

— Извештај је овај пажљиво саслушан, и на повољно знање узет, а управном одбору при знање изречено.

5. Чита се извештај прегледачица рачунских, о стању задружне благајне за минулу годину. Из овог рачунског прегледа види се, да је било *примање*:

а) готовина из прошлих година	441. ф.	53. н.
б) уписнине	1. „	—
в) чланарина редовних задругарца	102 „	
г) чланарина помагачица	56 „	
д) добровољних прилога	68. „	70 н.
ђ) од забава друштвених	211 „	80 н.
е) од камате на капитал	37 „	54 н.
	<hr/>	
	свега	918. ф. 57. н.

Издавање:

а) на разне милостиње	130 ф.
б) на одело сироте школске деце	84 „

в) на послугу	40 ф.	
г) на штампу	13 „	
д) на папир	4 „ 50.	
ђ) на поштарину	3 „ 34.	
	<hr/>	
	свега:	274. ф. 84. н.

Кад се издавање одузме од примања онда се показује готовина друштвена од 643. ф. 73. н. — Извештај овај благајкиње узет је на повољно знање; благајкињи гђи Мили Недељковићки издаје се опросница, а управном одбору на савесном раду признање.

6. Чита се предлог прорачуна задружног за 1887. и утврђује се *примање*:

а) од чланарине	160. ф.	—
б) од друштвених забава	200. „	—
в) од добровољних прилога	30. „	—
г) од интереса на капитал	40. „	—
	<hr/>	
	Свега:	430. ф. —

Издавање:

а) на разне милостиње	100. „	—
б) на одело сироте школске деце	80. „	—
г) на послугу	40. „	—
д) на штампу	15. „	—
ђ) на поштарину	3. „	—
е) на писаће реквизите	5. „	—
ж) на разне потребе	15. „	—
	<hr/>	
	Свега	285. „ —

Кад се издавање одузме од примања, показује се сувишак од 172 ф. што ће се капитализирати.

7. Приступа се избору часница. Изабрани су једногласно и то: за начелницу досадања гђа Александра пл. Лазаревићка. За подначелницу пошто се захвалила гђа Амалија Радакова, то су: за подначелницу предложене две чланице и то: гђа Јелка Драгићка, и гђа Меланија Савићка, и пошто по дужем саветовању у овом избору није могло до споразума доћи, то је зарад слоге и јединства избор подначелнице по предлогу саветујућег члана Дра Милосављевића остављен за доцније у нади: да ће се донде постићи споразума; за благајкињу досадања гђа Мила Недељковићка; за перовођу г. Макса Пантелић; за прегледачице гђе; Ленка Митрашинова, Ленка И. Токина, и Анча Цијукова.

8. Приступа се избору половине управног одбора, и буду све на ново извикане, ал пошто се две захвалише и то: Меланија Савићка, и Ана Милосављевићка, то буду две нове изабране и то: Наталија Акимовићка, и Ленка Спајићка и по томе се одбор састоји из следећих чланица: 1. Јелена Богдановићка, 2. Марија Пав

ковићка, 3 Мара Мандукићева, 4. Љубица Мариновићева, 5. Наталија Акимовићка 6. Ленка Спајићка, 7. Софија С. Г. Петровићка, 8. Јелена Балојева, 9. Ана Бозарова, 10. Јелка Драгићка, 11. Софија Андрејевићка, 12. Марина Пекаровићева.

9. Приступа се избору саветујућих чланова, изабрани су: Др. Милосављевић, јереј С. Бошковић, Бура Богдановић, Бранко Драгић, Сима Г. Петровић, Васа Ј. Гренчарски, Јоца Недељковић, и коровођа пев. друштва, Манојло Пихерт.

10. За одоставерење овог скупштинског записника изабране су: гђе Софија А. Андрејевићка, Савина Брашованова и Катица Младеновићка.

Пошто је овим дневни ред исцрпљен био, то начелница закључи скупштину око 6. сати у вече. II.

IV.

Суботичка добротворна задруга Српкиња,

и српска певачка дружина приредише 22. јануара т. г. заједнички беседу с играчком, која је као што је напред споменуто у овом штов. листу испала сјајно и величанствено како у моралном тако и у материјалном погледу. Оба ова друшта и овом приликом засведочише, да имају све услове за трајан живот, и да свој племенити задатак извршују савесно у интересу општег благостања и културног напретка. Не сећамо се, да је приређење још које беседе са толико незгода, тешкоћа, управо рећи, неприлика скопчано било као ове, па ипак, имајући пред очима цел и дужност, приређивачки одбор истрајном ревношћу настојао је, да се беседа одржи. Признати се мора, да у томе највише заслуге има врла подпредседница добротворне задруге Српкиња г. Е. Мучалова, која је толико одушевљења и одлучности и овом приликом показала, да јој се дивити морамо, и побуђује нас, да јој изјавимо с погледом на сјајан успех беседе наше признање и захвалност. — Сад да видимо распоред беседе: 1. „Лабуд се купа“ седмопев од Д. Јенка пева мешовити збор срп. певачке дружине. 2. „Говор“ г. Т. Хаџића. 3. „Романса из опере „Ајда“; „Где си душо“ од Зајца, соло пева г. Стеван Дескашев члан загребачке опере, прати га на гласовиру Ф. Гал управитељ овдашње вар. канцеле. 4. „Пастир на стени“ соло пева г. Катинка Мачковићка, прати је на гласовиру Ф. Гал. 5. „Напредак“ сложио Р. Толингер, пева мушки збор пев. дружине. 6. „Двопев“ из опере „Фауст-а“ певају г. К.

Мачковићка и г. Стев. Дескашев уз гласовирску пратњу Ф. Гала. 7. „Падајте браћо“ од Јакшића, сложио Јов. Прохаска местни коровођа, пева мешовити збор. Да је овај програм изведен на опште задовољство, управо рећи, задивио је очарао присутну публику, доказује нам та околност, што су овдашња четир мађарска листа, донели извештаје о беседи у којима хвале и узносе како оба приређивачка друштва, тако и родољубиве суделаче г. К. Мачковићку, Ст. Дескашеву, Т. Хаџића и Ф. Гала. Да нам се не би пребацила пристрасност и самохвалисање, навешћемо овде суд и речи једног суботичког мађарског листа „Szabadka i Hirlap“-а о нашој беседи односно о извршењу распореда. Поменути лист између осталог вели: „Српска беседа са разноликим и одабраним распоредом, која је обдржана прошле недеље у четвртак, тако је сјајно испала да је публика, која је дупком испунила велику дворану гостионице „код вароши Пеште“, френетичким пљескањем и изазивањем после сваке цијесе дала је израза своме одушевљењу и заносу. Пев. друж., г. Кат. Мачковићка и Дескашев наизменце, тако су изврсно певали, да свако од њих може се увртити међу уметничке певаче. Складно певање наше српске певачке дружине подиже ју на висину првих и најбољих певачких друштава наше земље. Одпеване цијесе г. Кат. Мачковићке и Дескашева беху бајне и чаробне, осим тога певаху они уметници и у вишем регистру.“ Ја од своје стране овако лепом мњењу и непристрасном суду једног туђинског извештача немам шта додати, само ћу још толико напоменути, да је и г. Тона Хаџић не у мањој мери решио своју задаћу на потпуно задовољство овдашњег грађанства, који су на беседи били, говорећи о позиву женскиње као домаћице, љубе и матере, те је прешао на женске задруге и њихов добротворни и благодетни рад по наш народ. Говор му је саслушан с великом пажњом до краја и публика му се захвалила са громким: живео! Веома би нас г. Тона обвезао, кад би свој говор путем овог листа јавности предао. Приређивачки одбор желећи видљиве знаке свога признања и благодарности показати, обдарио је родољубиве суделаче г. Катинка Мачковићку дивном китом жива цвећа, госп. Стеван Дескашеву лавровим венцем са широким тракама и надписом: „Стевану Дескашеву — Добротворна задруга Српкиња и српска певачка дружина у Суботици“; и Јовану Прохаски ликовођи субо-

тичке срп пев. дружине такође лавров венац са тракама и сходним натписом Поред тога госпође и госпођице у приређивачком одбору и изван њега г. Ст. Дескашева за његово уметно певање, којим нам је осветлао образ, и подигао углед нашој беседи, изненадише са лепом лиром и у њој пуно ружица, и друга разна мирисна цвећа, и надписом на висећим тракама, да је то дар признања и захвалности од родољубивих женскиња. По себи се разуме, да је овако сјајан исход првога дела беседе створио вољу и добро расположење за игранку и весеље, и ово се свршило у најбољем реду чак пред зору. Ова беседа остаће нам у најлепшој успомени, и служиће нам за пример, да заједничким силама и истрајном вољом се постизава тако сјајан успех у сваком родољубивом подuzeћу. Нека приме од нас јавну захвалност госп. суделачи и суделачице на њиховој готовости и патриотском труду, као и оне врле Српкиње, које се трудише око растуривања улазница, а нарочито г. Е. Мучалова, која је непоколебљиву одлучност и истрајност у приређењу ове сјајне беседе показала. — Живили!

Сад да пређемо на материјалну страну беседе. Укупни приход износи: 390 фор. а расход 322 фор. чист доходак је: 68 фор. Том приликом пало је добровољних прилога, које приложише: г. г. Катарина пл. Папићка мајорица 10 фор; В. Милутиновић из Н. Сада 10 фор.; Катинка пл. Јеремићка рођ. Манојловића из В. Кикинде 5 фор.; Др Миша Поповић из Руме 3. фор. 70 н.

Милинка Милосављевићка 3 фр. Самко К. Манојловић 2 ф. Душан Петровић 2 фор. Марко Богдан из В. Кикинде 1 фр. 70 н. Стеван Секулић 1 фр. Начелник оvd. поште 1 ф. Н. Франк трговац 1 ф. Волџингер Берта 50 н. Г.

„Живена“ словачка женска задруга намерава да приреди крајем ове ил почетком идуће 1888. г. једну изложбу женског ручног рада Словакиња.

Сарајевске Српкиње оснивају крајцаранско друштво; а спремају се госпође, како чујемо, и по другим босанским местима, да склопе оваку задругу. Сарајевкиње су већ саставиле и правила и послале влади на одобрење. Ми мислимо, да је ваљало прво основати добротворну задругу, па онда ово друштво; али може се и с овим почети, па онда претворити у добротворну задругу јер добротворне задруге имају ширу основу.

Нова добротворна Задруга Српкиња. „Глас Народа“ јавља, да се у Ст. Паланци образовала „добротворна задруга Српкиња“. Покренула је мисао ту честита госпођа Марија Стојаковићка, коју је први састанак и изабрао за привр. председницу а г. Милија Милојевића правника за перовођу. Поздрављамо нашу нову посестриму искреним изразом: слава покретачима и чланицама! — На ово би се могле и друге сестре наше угледати.

ЛИСТИЋИ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ:

Јосиф (Руђер) Бошковић. На Сретеније се навршило 100 година, како је преминуо чувени астроном и математичар Србин Ј. Руђер Бошковић Дубровчанин. За његове научне заслуге подигла му је споменик Италија у Милану, Енглеска у британском музеу, а Далмација у родном месту Дубровнику. Његову 100 годишњицу прославио је Дубровник, прославио је Париз, где је као астроном и професор служио, а прославио је и Загреб и Београд. Ваља да се дичимо, што је у нашем роду поникао такав велики научењак.

Беседа у Мостару, која је приређена била о св. Сави на потпору сироте школске деце донела је преко 2600 фор. чисте хасне. Оваког пожртвовања није било досад у другим нашим и већим местима. Слава Србима Мостарцима!

Училишњски дом у Загребу и госпојински одбори. Учитељи из Хрватске и Славоније покренуле су идеју, да се сагради учитељски дом у Загребу за потребу учитељског друштва, нуз који ће се временом приљубити конвикт за учитељску децу из Хрватске и Славоније. Учитељи су за то добили и дозволу да издаду 100.000

срећака по 30 нов. За растуривање ових срећака примиле се госпође, у које су име по свим већим местима образовали одборе. Хрватски учитељи раде сад на томе, да се ти одбори женски устале т. ј. да се образују као и у нас добротворне женске задруге, како би се у будуће и њихов женски свет стално увео у заједнички просветни и културни рад. Ми се радујемо тој појави наше браће Хрвата и желимо им срећна успеха.

Виша трговачка школа за женскиње. Руске новине јављају, да је у Варшави почетком ове 1886/7. школске године отворена виша трговачка школа за саме женскиње. Ту ће се женске учити свему, што је трговцу потребно и нужно, а поглавито књиговодству и трговачким рачунима и кореспонденцији. Овако трговачки образоване женскиње добијаће после најбоље трговачке куће. Сад се ради на томе, да се отвори овака школа и у Петрограду.

Скуп руских лекара и психијатра, који се састао у почетку ове године у Москви решавао је међу осталим, и питање, да се женскиње примају на свеучилишту, које сврше гимназију или институт на положе пријемни испит и питање, да се женске у опште чувају од потреса и непријатних утисака, јер су оне осетљивијих живаца, а као матерама и природним васпитачицама може то да буде од хрђавих и злих последица чак и за потомство. На скупу том било је искупљено 1300 лекара и психијатра.

Краљице књижевнице. Румунска краљица постала је славна списатељка својим песмама и другим списима. Сад је написала нов роман под насловом „куца“ („Es klopft“); а на њу се валда угледала и талијанска краљица, па издаје на свет своје песме и омање приповетке.

Елиза Оржешкова, Пољкиња написала је роман „Господин Граба“, који је већ преведен на немачком језику.

Ручни рад за мушку децу завађа се и у Берлину. Тамо се образовала за то 6. новембра 1886. год. задруга у то име, која ће водити бригу о томе, да се по школама и за мушку децу сходно узрасту и потреби народа, као васпито средство заведе ручни радови.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Петролеј да очуваш. Не ваља га држати у оловном суду, јер се тако поквари, да мораш вितिљ истога вечера више пута чистити. Не ваља га држати ни у гвозденом суду, јер у њему

поцрни и замути се; не ваља ни у цинковом суду, јер и у томе се поквари; ни у стакленом суду, јер га светлост поквари, него је најбољи каменити суд, ал ни тај да не стоји на сунчаном ни светлом месту.

Перо гвоздено да те дуже служи. Задени га увек после свршена писања у пресну кртолу (кромпир) да у њој стоји, док опет не почнеш писати.

Колико потроше јаја велике вароши. Берлин је потрошио предпрошле 1885. год. 11,945.243 килогр. или 191,107.920 комада јаја, у вредности од 9½ милијуна марака по 60 н., 5,700.000 наших фор.

ЗАРАД ЗДРАВЉА:

Деца да не леже уза старије. Много је дете само за то слабо и бледо, болешљиво и кашљаво, што га отац и мати, ил стара мајка узме у за се у постељу. То шкоди и деци и старијима: дете дође под покривач па увлачи у себе онај најневаљалији задах и њим крв трује. Још горе прође лежећи окренуто носу носом: ту увлачи у себе задах, што из плућа старијег излази, а тај је још много гори и опакији, нег', онај испод покривача. Још горе пролазе та деца топлотом: свако је дете врело, а сваки старији хладан, па дете баца са себе покривач, те старији озебе па непрестано навлачи па и дете покрива и себи га привлачи, а оно непрестано бежи од ладнога старијег, те тако не само да ни једно нема мира ни одмора, него још окашљави и једно и друго због непрестаног претопљивања и прехлађивања. Славни доктор Коупленд наводи, како је истражујући нашао, да и деца одмах почну слабити, чим почну заједно у истој постељи спавати, а одмах се почну опорављати, чим добије свако засебну постељу, и наводи, како је много од те деце спасао само тим, што је наредио, да свако своју постељу има.

Како ваља дисати при ходу и раду. Когод има да ходи и ради подуже, ваља да пази, па ни пошто да не дише на уста, него само на нос, нека сваки покуша, да се увери, колика је разлика у умору: дишући на уста, двапут се пре умори, него дишући на нос. Дишући на уста и ноћу на спавању сваки се озноји, као да најтежи посао ради. Осим тога је дисање на уста главан узрок оболевања грла, душника и плућа. Дишући на уста ухвате се и заразе за човека, јер клице од зараза, — којих има осо-

бито у собама, где су болесни од зараза лежали или леже — оду кроз уста чак у плућа па у крв; а дишући на нос остану те клице у носу — залепе се за слузи у носу и изађу с њим напоље. За то пазите особито на децу и не дајте им дисати на уста. —

Прошиву шешког дисања (задаве астме). Данас је све више и млађих људи, који се туже на тешко дисање, особито идући уза степенице или уз брег. То долази од превише јела и пића, те претоварена желудца и с тога мање хода и рада, а овим ослабе и плућа; па ко ће да не допадне јачег зла и сасвим да се опрости, нека по трипут на дан стане на отвореном прозору или на пољу на чистом ваздуху, па дигнутих и ухваћених руку изнад главе и испупчених прсију, нека што већма предише по неколико минута, — и још уз то нека ради ову гимнастику раменима: по 30 пута нека дигне рамена к врату и спусти; и по 10 пута нека дигне руке изнад главе и спусти; и по 10 пута нека опружене пред собом и укрупњене у лактовима руке што јаче натраг баци и опет пред собом састави. Тако чинећи плућа ће се опет оснажити и мало по мало опростити се од оне задаве и загушљивости.

Пиће шива. Код нас јако отима мах несрећни швапски обичај пити пиво, особито пре јела. Од пре се пила ракија, то је било још горе, у толико, што ракија и она најслабија ожеже уста и грло, а највећма желудац, који је још вредљивији него што су и очи. Кад би само још сви, који је пију, могли да виде, како озледе желудац и оне његове ситне и вредљиве жлездице, које су за здравље врло важне, застидили би се сами од себе, какве су будале кад ракију пију. Али су још гори сви, који пиво пију, јер га много већу гомилу у себе лију, те много већма се оштете, не само новчано, него и здравствено. Швабе данас толико пиво пију, да дође на сваку мушку главу на годину, око 300 литара; па нека их стаје литра са 5 ил 6 новчића, то грдну суму новаца пролију кроза се, ти друкче најобразованији људи, а да себе здравствено оштете; а да шта ће бити с нама јадницима, који смо сила већи јунаци на пићу; нас ће попиту пиво.

Колико живе људи. Од 10.000 деце рођене на свет не доживи ни 3. ил 4. по 90—100 година; 20—24 по 80—90 година; само 50—60 по 70—80 година, а све друго помре пре. Највише умре првог дана, и прве недеље, и првога ме-

сеца, и прве године па до седме.; најмање мре од 7 па до 17 године, а после опет све више. Старији помру што се не држе како ваља, него престају правила, о чувању здравља, а најмања деца помру, што се од таквих старијих и не роде здрава, као што ваља.

Колико живе људи у средњу руку. Год. 1820. долазило је у Прусској на свакога да живи $27\frac{1}{2}$ година. Год. 1830. долазило је на сваког $28\frac{2}{5}$ године 1840. почело је да опада и долазило је на свакога $28\frac{1}{3}$. Год. 1850. опао је век на $27\frac{1}{5}$ а год. 1860. пао је век на $26\frac{2}{5}$ и иде све на мање, а узроци су протуприродно живљене, које све већма узима маха, особито пићем.

Р А З Н О.

Одликовања. „Домаћица“ огран женског друштва и његових подружина, донела је списак госпођа Српкиња из Аустро-Угарске, које су одликоване златном и сребрном медаљом Њ. В. Краљице Наталије, а то су ове:

а) *златном медаљом* одликоване су: Мила Милоша Рајића, Мила Ђорђа Марића и Јустина С. Поповића из Пеште; Јулка Радовановићка и Софија Јевтићка из Нов. Сада; Емилија Мунчићка из В. Бечкерека, Амалија Радакова из Вршца, Јелена Поподић из Бечеја, Савка Ј. Суботића и Мара П. Морфи из Земуна, Марија Мухачевићка и Софија Ивановића из Митровице.

б) *сребрном медаљом*: Етелка Никошевићка из Мола, Ана Крековић и Ана Красић из Гор.-Карловаца, Софија Чакра из Нов. Сада, Авелина Савићка и Марија Ђонлића из В. Бечкерека, Мила Неделковића из Вршца и Марија Каракашевића из Мола у Бачкој.

Свесна Американка. Нека удовица у граду Линкену у сев. Америци написала је ово писмо команданту онде налазеће се војске: Господине! остала сам по несрећи удова, а имам прилично имања, земље и стоке, па ако имате у вашој војсци каква сиромашна, али поштена и вредна човека, које га ћете скоро да пустите кући, молим пошаљите га мени, па ако буде разуман газда и вешт и ваљан раденик и усталац, то сам готова и поћи за њега, ако се сложимо. Понављајући ову молбу, јесам и т. д.

Немци и шиво. Год. 1872. попило се у Немца 33 милиуна хектолитара пива, а год. 1885. 43. мелиуна хл, а има их свега 47. милијуна душа, то дође по 90 литара на главу и на годину. Ал кад се узме, да је $\frac{1}{3}$ деце, која

не пију, и $\frac{1}{3}$ жена, које врло мало пију, то долази око 270 литара на мушку главу, ал има предела, као што је Базарија и Саксонска, где се попије сила више, па пређе 300 литара на главу и на годину. То је напредак — за крчмаре, а то предстоји и нама, од како емо пошли за њима.

Статистика. На целој земљи има 1.421 милијун душа. На Европу долази: 300 милијона на Азију: 800 мил., на Африку: 300 мил., на Америку 85 мил. и 6 мил. на Аустралију.

На целој земљи дневно умире 97.790, а рађа се 104.800 душа, дакле сваког минута умире 60, а рађа се 70 душа.

У Европи има 587 разних језика, у Азији 937, у Африци 276, а у Америци 1264.

На целој земљи има данас око 800 милијуна незнабожаца 350 милиј. хришћана од којих су 192 мил. католика, 108 мил. протестаната 80 мил. православних и 10 милијуна Јермена, Јакобита и т. д. — 84 мил. Мухамеданаца и 6 милиј. Јевреја.

ЧИТУЉА.

Наша добротворна задруга Српкиња Новосаткиња изгубила је течајем фебруара месеца о. г. своје четир честите и ваљане чланице, а наиме:

† *Александру Стефановићку рођ. Марковићку*, супругу нашег уваженог главног татора Мите Стефановића у њеној 67. години.

† *Александру Саранду рођ. Михајловића* у 58. години живота, супругу покојног сиротинског оца новосадеке вароши;

† *Софију Јовановића* супругу овдашњег уваженог ципелара Живка Јовановића и

† *Емилију Јанковића* учитељицу IV. разр. осн. народ. школе у њеној 33 години живота. На опелу ове покојнице изговорио је опроштајну лепу беседу садруг учитељ Радослав Хорват.

Грађанство и садругарице жале од срца све ове врле покојнице, јер су биле честите и прве три узорите матере, супруге и пријатељице, а последња ваљана учитељица. Лака им црна земља и дуг спомен међу нама!

† *Милица (Минка) Миловановића рођ. Пешића* супруга честитог учитеља ковиљског преминула је 26 јануара о. г. у 26. години живота свога. Минка је била средиште и покретач ва-

сколиког ковиљског друштвеног живота; својим пријатељским предусретањем, својим бистрим погледом управљала је, а својим здравим хумором зачињавала друштвени развитак. Беше добра кћи, верна супруга, права сестра, мила снаја и искрена пријатељица. Њу оплакује родбина, цело село и далека околина. Лака јој земља била!

† *Јелена Вукова рођ. Арадска* из Сенте, мајка покојне добротворке срп. народ. позоришта Јулијане Ковачевићке упокојила се фебруара месеца о. г. у својој 99. години живота. Лака јој црна земља била!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Невјера приповетка из народног живота написао Сретен Данчић. Издање срп. књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Новоме Саду, 1887. Цена је 20 новч. — Садржај: Кућица на бријегу; цвијетна неђеља; Иван-дан; Сватови и смрт.

Вукова Дјела. Изшла је из штампе прва књига, пјесме јуначке најстарије. Цена 2 динара или 1 фор. а. вр. Може се добити у свима књижарама. Без ове књиге не треба да буде ни једна српска кућа, а према величини, цена је врло скромна.

Борђе Касстријошић-Скендербег, књига I. и II. латиницом штампане. У I. књизи је кратак животопис овог јунака, а за тим песме латиницом описују дела овог дивјунака. Цена је свакој књизи по 15 н. Издаје књижара Браће М. Поповића у Новоме Саду 1887. Штампарија А. Фукса у Новоме Саду.

„*Мала Србадија*“ дечији лист излази у Београду 2 пут месечно, а стаје годишњо 4 дин. или 3. фор. за стране земље. Предплата се шаље Николи Стојановићу, учитељу код саборне цркве, а писма и рукописи уреднику Д. Ј. Путниковићу учитељу на Врачару. — Изашао је 3. број с овом садржином: Манастир Љубостиња (са сликом). Учитељ и ђаци. Хаџи Продан Глигоријевић. Spreма у школу (песма са сликом) Кенгур (са сликом). Мајдан камена угља (са сликом). Плевље (путопис). Шкоди и чува очи. Белешке. Новости. Коштуњци. Читалице. Ребуси. Пошта.

Одговор г. Михаилу Валшировићу на његову књижицу „православост у данашњем црквеном живопису у Србији“ од Стевана Тодоровића. Прештампано из „Београдског Дневника“. Београд. Штампарија напредне странке 1887.

Позив на претплату на књигу **живот првих насељеника у Аустралији**. Ова је књига преведена с руског, а занимљива је по облику и по садржини. У њој се описују староседиоци Аустралије, њихов живот и занимање. Даље се казује, ко се први у њој населио, живот тих првих насељаника, како им је тамо било и чим су се занимали. У њој ће читаоци наћи, поред тога, још војничке хитроси и полицијске препредености. Све ово описује се врло занимљиво и тако живо, да ће потпуно задовољити све оне, који у књизи траже поуке и занимљивости. Но још нешто. Она ће занимати и оне, који су ради, да се географски упознају боље с овим делом света.

Она ће дакле добро доћи и ђацима и грађанину и војнику и учитељу и чиновнику, па и свештенику.

Цела књига изнеће око 10 штампаних табака, а цена је претплатницима 1 динар. Скупљачима је осма за труд. Имена претплатника штампаће се. За то се скупљачи моле, да имена претплатника пошаљу. Рок уписивања траје до краја Марта ове године, а и књига ће дотле бити готова. Претплату треба слати једноме од потписаних, — Ако буде више претплатника, у књизи ће бити и слика. *Пеш М. Никешкић Д. Ј. Пушниковић* учитељи на Врачару.

О Д Г О В О Р И

Гђи Ракили Николићки. Враћево. примили смо плату претплату за 10 претплатница и лепо вам захваљујемо на труду Вашем. Красно је то, кад се и тако старије душе умеју да одушевљавају за народну ствар. Осрамотили сте многу млађу сестру. Живели!

Гђици Ирени Коларовићевеј учит. у *Негошину*, Примао сам претплату. Хвала Вам на труду и пријатељској потпори.

Гдину *Станку* у *С Нисам* смео употребити. — Саградници се слабо одазивају, а тако и претплатници; и мамо у 260 мање од лане, па како се онда смео упустити у чешће издавање. Осећамо и ми, да би чешће излажење листа свежило интересовање; ал не смео да загазимо, па да можда сасвим утонемо, као и многи други наши листови, што су прошли и што пролазе. Ми смо се надали, да ће женске дурашнице бити, од мушких, па ево се и кад њих већ прве године малаксалност појављује. Поздрав!

На многа пишања изјављујемо, да се могу добити јаја и живина (кокоши, патке, гуске, ћурке сваке врсте, пауни и фазани, у трговини „*E. Schneckenberger, Wien, V. Hartmannsgasse Nr. 1.* — А тако исто може се добити и код госп. „*Josef Stiegler Graf Coroninsches Gutsverwalter in St. Teter bei Görz in Krain.*“ Овде кошта 1 јаје од талијанске кокоши 15 нов. — А коме је згодније, може се обратити и на: „*G. Singer Export-Geschäft, Triest.*“ Ценовнике своје шаље прва горња трговина свакоме ко заште *gratis* (бесплатно.)

П. н. Доброшворним Задругама илеменитих Српкиња.

У овдашњој *вршачкој школи* (*Minta rajztanoda*) учи се у *II. разреду* *Павле Шушман*, син изнемоглог оца занатлије, борећи се са крајним сиромаштвом и оскудицом.

Да би овог сиромашног српског младића — који је по исказу управе горњег завода врло даровит и вредан ученик — могли подржати у науци његовој бар дотле, док не би добио сталну стипендију, слободни су учтиво потписани да апелују на осведочено пожртвовање српских родољуба са топлом молбом: да *ма и најмањим прилозима изволе пришећи у помоћ овом даровитом ученику, који се одао струци, којој се српски синови ређе одају.*

О родољубивим прилозима даће потписани крајем школ. год. 1886/7. јаван рачун у српским листовима.

Прилози се шиљу на потписане.

С одличним поштовањем

Стеван В. Поповић,

надзорник Текелијиног завода
(*Budapest IV. Zöldfa utca 25.*)

Александар Стојачковић,

саборски посланик.

(*Budapest I. Országház utca 27.*)

(Ми мислимо, да није нужно, да се поближе објашњује смер овог позива. Он се јасно казује, а имена поштованих и уважених молитеља дају потпуне гаранције, да је потреба за припомоћ ову оправдана и ми препоручујемо нашим славним добротворним задругама и појединим родољубима и родољупкама, да се одазову ма и најмањим прилозима, а надамо се, да ће на благословену земљу пасти. Уред.)

ИСПРАВАК.

Извештац наш из Беле Цркве, умољава нас да у Извештају његовом „о раду добротворне задруге Српкиња у Белој Цркви“ штампан у 2. броју овог листа додамо још и следеће, које је из превиђења изостало било, а то је: да је при св. Савској забави декламовала још и ученица Тијана Станковићева на задовољство публике и да су те године одевени сироти ученици и ученице српске школе са нужним оделом.

САДРЖАЈ: 1. Шта све могу да раде женскиње? (Продужење.) — 2. Шта вреде наша јела и пића. — 3. Неколико правила о мужи крава. — 4. Рад добротворних задруга, а) Новосатске. б) Румске. в) Вршачке. г) Суботичке. — „Живене“, Сарајевке Српкиње. Нова добротворна задруга. 5. Листићи: из просвете, за домаћице, зарад здравља, разно, читуља, нове књиге и листови, одговори, — П. н. Добротворним задругама. Исправак.

Власник: Доброшворна Задруга Српкиња Новосашкиња. — Издаје и уређује: Аркадије Варађанин.